KOMISIJOS ĮGYVENDINIMO SPRENDIMAS (ES) 2020/1500

2020 m. liepos 28 d.

dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/25/ES taikymo skiriamoms sutartims dėl veiklos, susijusios su elektros energijos gamyba ir didmenine prekyba Lietuvoje

(pranešta dokumentu Nr. C(2020) 5031)

(Tekstas autentiškas tik lietuvių kalba)

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo,

atsižvelgdama į 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB ([1]), ypač į jos 35 straipsnio 3 dalį,

pasikonsultavusi su Viešųjų sutarčių patariamuoju komitetu,

kadangi:

1. FAKTAI

(1) 2019 m. balandžio 8 d. UAB „Lietuvos energija“ (toliau – prašymo teikėjas) pateikė Komisijai prašymą pagal Direktyvos 2014/25/ES 35 straipsnio 1 dalį (toliau – prašymas).

(2) Prašymas susijęs su elektros energijos gamyba ir didmenine veikla, kurios nereguliuoja nacionalinė valdžios institucija ([2]). 2019 m. birželio 18 d. elektroniniame laiške prašymo teikėjas patvirtino, kad prašymas neapima prekybos balansavimo energija, reguliavimo energijos, rezervinės galios teikimo ir viešuosius interesus atitinkančių paslaugų vykdymo.

(3) Prie prašymo nebuvo pridėta nepriklausomos nacionalinės valdžios institucijos, kuri kompetentinga atitinkamos veiklos srityje, priimta pagrįsta ir paaiškinta pozicija, kurioje remiantis Direktyvos 2014/25/ES 34 straipsnio 2 ir 3 dalimis būtų išsamiai išnagrinėta to straipsnio 1 dalies taikymo atitinkamai veiklai sąlyga. Atitinkamai remdamasi Direktyvos 2014/25/ES IV priedo 1 punktu Komisija turi priimti įgyvendinimo aktą dėl prašymo per 105 darbo dienas. Pradinis terminas buvo sustabdytas remiantis Direktyvos 2014/25/ES IV priedo 2 punktu. Įgyvendinimo akto priėmimo terminas, dėl kurio susitarė prašymo teikėjas ir Komisija, baigiasi 2020 m. liepos 31 d.

(4) Remdamasi Direktyvos 2014/25/ES 35 straipsnio 2 dalimi, Komisija pranešė Lietuvos valdžios institucijoms apie prašymą ir 2019 m. gegužės 14 d. ir 2019 m. gegužės 24 d. paprašė pateikti papildomos informacijos. Lietuvos valdžios institucijos pateikė atsakymus 2019 m. rugsėjo 18 d. ir rugsėjo 23 d. Komisija paprašė papildomų paaiškinimų 2019 m. spalio 7 d., 2020 m. sausio 30 d. bei kovo 17 d. ir Lietuvos valdžios institucijos pateikė atsakymus 2020 m. sausio 22 d., kovo 5 d. ir kovo 19 d. Pasikonsultavusios su Viešųjų sutarčių patariamuoju komitetu, 2020 m. liepos 9 d. Lietuvos valdžios institucijos pateikė papildomos informacijos.

(5) Komisija paprašė prašymo teikėjo pateikti papildomos informacijos 2019 m. gegužės 3 d., gegužės 27 d. ir birželio 14 d. ir gavo jo atsakymus 2019 m. gegužės 17 d., birželio 12 d. ir birželio 18 d.

2. TEISINIS PAGRINDAS

(6) Direktyva 2014/25/ES taikoma sutarčių skyrimui dėl veiklos, be kita ko, susijusios su elektros energijos gamyba ir didmenine prekyba, vykdymo, jeigu šiai veiklai netaikomos išimtys pagal tos direktyvos 34 straipsnį. Direktyva 2014/25/ES netaikoma tam tikrų rūšių veiklai, jei ji nelaikoma atitinkama veikla pagal tos direktyvos 9 straipsnio 2 dalį.

([1]) OL L 94, 2014 3 28, p. 243.

([2]) Šiai veiklai gali būti taikomos ES ir nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis suteikiama galimybė laisvai patekti į rinką, žr. šio sprendimo 3 skirsnio 1 dalį.

(7) Pagal Direktyvos 2014/25/ES 34 ir 35 straipsnius sutartims, kuriomis siekiama suteikti galimybę vykdyti kurią nors veiklą, kuriai taikoma ta direktyva, valstybės narės arba perkančiojo subjekto prašymu direktyva gali būti netaikoma. Ši išimtis gali būti taikoma, jeigu šią veiklą valstybėje narėje, kurioje ji vykdoma, tiesiogiai veikia konkurencija rinkose, į kurias galima patekti be apribojimų. Tiesioginis konkurencijos poveikis vertinamas remiantis objektyviais kriterijais, atsižvelgiant į konkrečius susijusio sektoriaus ypatumus.

3. **VERTINIMAS**

3.1. **Neribojamas patekimas į rinką**

(8) Laikoma, kad patekimas į rinką yra neribojamas, jei atitinkama valstybė narė įgyvendino ir taiko atitinkamus Sąjungos teisės aktus, kuriais tas sektorius ar jo dalis atveriami. Tie teisės aktai išvardyti Direktyvos 2014/25/ES III priede, kuriame dėl elektros energijos sektoriaus daroma nuoroda į Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/72/EB ([3]).

(9) Kaip patvirtino prašymo teikėjas ir remiantis Komisijos turima informacija, Lietuva perkėlė Direktyvą 2009/72/EB į nacionalinę teisę ([4]) ir ją taiko. Todėl laikoma, kad nėra apribojimų patekti į atitinkamą rinką, kaip numatyta Direktyvos 2014/25/ES 34 straipsnio 3 dalyje.

3.2. **Tiesioginis konkurencijos poveikis**

(10) Tiesioginis konkurencijos poveikis turėtų būti vertinamas remiantis įvairiais veiksniais, kurių nė vienas *per se* nėra lemiamas. Kalbant apie rinkas, susijusias su šiuo sprendimu, vienas iš kriterijų, į kuriuos reikėtų atsižvelgti, yra pagrindinių rinkos dalyvių užimama atitinkamos rinkos dalis. Atsižvelgiant į atitinkamų rinkų ypatumus, reikėtų atkreipti dėmesį ir į kitus kriterijus.

(11) Šiuo sprendimu nedaromas poveikis konkurencijos, valstybės pagalbos ir kitų ES teisės sričių taisyklių taikymui. Visų pirma kriterijai ir metodai, taikomi pagal Direktyvos 2014/25/ES 34 straipsnį vertinant tiesioginį konkurencijos poveikį, nebūtinai visiškai sutampa su kriterijais ir metodais, taikomais atliekant vertinimą pagal SESV 101 ar 102 straipsnį arba Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 ([5]), kaip patvirtinta Bendrojo Teismo ([6]).

(12) Reikėtų atsižvelgti į tai, kad šiuo sprendimu siekiama nustatyti, ar prašyme nurodytų rūšių veikla yra tiesiogiai veikiama konkurencijos rinkose, į kurias patekti nėra apribojimų, kaip apibrėžta Direktyvos 2014/25/ES 34 straipsnyje. Taip bus užtikrinta, kad net nesant drausminių priemonių, numatytų išsamiomis Direktyvos 2014/25/ES viešųjų pirkimų taisyklėmis, su atitinkamos veiklos vykdymu susiję pirkimai bus vykdomi skaidriai ir be diskriminacijos, taikant kriterijus, kuriais remdamiesi pirkėjai gali nuspręsti, kuris sprendimas ekonominiu požiūriu geriausias.

3.2.1. *Produkto rinkos apibrėžimas*

(13) Prašymas susijęs su elektros energijos gamyba ir didmenine prekyba.

(14) Sprendime byloje COMP M.4110 E.ON – ENDESA ([7]) Komisija nustatė šias atitinkamas elektros energijos sektoriaus produkto rinkas: gamybos ir didmeninio tiekimo; perdavimo; skirstymo ir mažmeninio tiekimo. Kai kurias iš šių rinkų galima skirstyti smulkiau, tačiau iki šiol pagal ankstesnę Komisijos praktiką ([8]) elektros energijos gamybos rinkos atskyrimas nuo didmeninio tiekimo rinkos buvo atmestas, nes pati gamyba yra tik pirmas etapas vertės grandinėje, o pagamintas elektros energijos kiekis parduodamas didmeninėje rinkoje.

([3]) 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/54/EB (OL L 211, 2009 8 14, p. 55).

([4]) Perkėlimo į nacionalinę teisę aktas: Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas, 2000 m. liepos 20 d., Nr. VIII-1881.

([5]) 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB Susijungimų reglamentas) (OL L 24, 2004 1 29, p. 1).

([6]) 2016 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Österreichische Post AG prieš Komisiją*, T-463/14, ECLI:EU:T:2016:243, 28 punktas.

([7]) 2006 m. balandžio 25 d. bylos COMP/M. Nr. 4110 E.ON – ENDESA 10 ir 11 punktai, p. 3.

([8]) 2005 m. sausio 21 d. bylos COMP/M. Nr. 3696 E.ON – MOL 223 punktas, 2009 m. birželio 23 d. bylos COMP/M. Nr. 5467, RWE-ESSENT 23 punktas.

(15) 2012 m. Komisija priėmė Įgyvendinimo sprendimą 2012/218/ES ([9]) ir Įgyvendinimo sprendimą 2012/539/ES ([10]) dėl atitinkamai Vokietijos ir Italijos elektros energijos rinkų. Vokietijos atveju Komisija nusprendė, kad elektros energijos, reglamentuojamos pagal Atsinaujinančiųjų energijos išteklių aktą, gamyba ir tiekimas rinkai nėra iš įprastinių išteklių pagamintos elektros energijos gamybos ir pirminio pardavimo rinkos dalis, nes iš atsinaujinančių išteklių pagaminta elektros energija paprastai nėra tiesiogiai parduodama didmeninėje rinkoje – pirmiausia ją perka perdavimo sistemos operatoriai pagal teisės aktuose nustatytą kompensavimo normą. Panašiai dėl Italijos Komisija nusprendė, kad elektros energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybos ir didmeninės prekybos rinka ir elektros energijos iš įprastinių energijos išteklių gamybos ir didmeninės prekybos rinka skiriasi, nes iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, kuriems taikomi *Comitato Interministeriale Prezzi del 29 aprile 1992* (CIP6) ir fiksuotų supirkimo tarifų (FIT) mechanizmai, pagamintos elektros energijos daugiausia parduodama per energijos paslaugų teikėją. Pagrindinės priežastys Komisijai šias rinkas atskirti iš esmės buvo susijusios su tuo, kad elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamintojai savo produkciją parduoda ne rinkos subjektui, būtent perdavimo sistemos operatoriui Vokietijoje ir „Gestore dei Servizi Energetici" Italijoje. Kitos priežastys šiais dviem precedentiniais atvejais: tiekimo į bendrą tinklą pirmenybė elektros energijai iš atsinaujinančiųjų išteklių ir teisės aktuose nustatyta kompensavimo norma. Komisija nusprendė, kad dėl šių priežasčių Vokietijoje ir Italijoje atsinaujinančiosios energijos gamyba ir pirminis pardavimas nepriklauso nuo konkurencijos rinkoje.

(16) 2017 m. Komisija priėmė Įgyvendinimo sprendimą (ES) 2018/71 ([11]) dėl Nyderlandų elektros energijos rinkos. Dėl Nyderlandų Komisija nusprendė, kad nereikia apibrėžti atskirų elektros energijos rinkų atsižvelgiant į išteklius, iš kurių ji gaminama. Pagrindiniai skirtumai nuo įgyvendinimo sprendimų 2012/218/ES ir 2012/539/ES, susijusių su Vokietija ir Italija, buvo šie: iš atsinaujinančiųjų išteklių pagaminta elektros energija buvo parduodama ne ne rinkos subjektui, o tiesiogiai didmeninėje rinkoje; elektros energijai iš atsinaujinančiųjų išteklių nebuvo taikoma tiekimo į tinklą pirmenybė; iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintai elektros energijai buvo taikoma supirkimo priemokos formos teisės aktuose nustatyta kompensavimo norma (o ne fiksuoto dydžio, kaip nurodyta Įgyvendinimo sprendimuose 2012/218/ES ir 2012/539/ES dėl Vokietijos ir Italijos), be to, nuo pat pradžių nustatyta, kad dėl iš anksto nustatytos subsidijų sumos skyrimo konkuruojama konkurso tvarka, siūlant įvairias technologijas.

(17) Atsižvelgiant į įgyvendinimo sprendimus 2012/218/ES, 2012/539/ES ir (ES) 2018/71 ir remiantis tais pačiais kriterijais, šiuo atveju reikia išnagrinėti, ar svarbu atskirti iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintą elektros energiją ir iš įprastinių išteklių pagamintą elektros energiją.

(18) 2019 m. rugsėjo 18 d. atsakyme į Komisijos 2019 m. gegužės 14 d. prašymą pateikti informaciją Lietuvos valdžios institucijos pranešė, kad šiuo metu elektros energijai iš atsinaujinančiųjų išteklių taikomos trys paramos schemos.

(19) **Pirmoji paramos schema** taikoma elektros energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių (AEI) gamintojams, įgijusiems teisę į skatinimo priemones pagal schemą tarp 2002 m. sausio 1 d. ir 2011 m. gegužės 23 d. Pagrindiniai pirmosios schemos elementai: Energetikos ministerijos paskirta įmonė arba skirstomasis tinklas privalomąja tvarka superka AEI elektros energiją, taikoma tiekimo į tinklą pirmumo teisė; supirkimas pagal energetikos sektoriaus reguliavimo institucijos nustatytą fiksuotą tarifą, atleidimas nuo balansavimo atsakomybės ir gamintojo patiriamų prijungimo išlaidų kompensavimas. Atsižvelgiant į įrenginio pajėgumą, pagal pirmąją schemą taikomas konkurencingas statybos leidimų išdavimo procesas.

(20) Pagal pirmąją paramos schemą buvo galima taikyti skatinamąsias priemones elektrinėms, kurių įrengtoji galia 237 MW, skatinimo laikotarpis galioja iki 2020 m. pabaigos arba, jei laikotarpis nuo leidimo gaminti elektros energiją išdavimo dienos iki 2020 m. trumpesnis nei 12 metų, – 12 metų nuo šio leidimo išdavimo dienos.

(21) **Antroji paramos schema** taikoma elektros energijos iš AEI gamintojams, įgijusiems teisę į skatinimo priemones pagal schemą tarp 2011 m. gegužės 24 d. ir 2019 m. balandžio 30 d. Pagrindiniai antrosios schemos elementai: Energetikos ministerijos paskirta įmonė arba skirstomasis tinklas privalomąja tvarka superka AEI elektros energiją; tiekimo į tinklą pirmumo teisė; supirkimas pagal konkurso tvarka arba energetikos sektoriaus reguliavimo institucijos sprendimu nustatytą fiksuotą tarifą; atleidimas nuo balansavimo atsakomybės ir gamintojo patiriamų prijungimo išlaidų kompensavimas.

([9]) 2012 m. balandžio 24 d. Įgyvendinimo sprendimas 2012/218/ES dėl elektros energijos iš įprastinių energijos išteklių gamybos ir didmeninės prekybos Vokietijoje (OL L 114, 2012 4 26, p. 21).

([10]) 2012 m. rugsėjo 26 d. Įgyvendinimo sprendimas 2012/539/ES dėl elektros energijos iš įprastinių energijos išteklių gamybos ir didmeninės prekybos Italijos Šiaurės ir Pietų makrozonose (OL L 271, 2012 10 5, p. 4).

([11]) 2017 m. gruodžio 12 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/71, kuriuo elektros energijos gamybai ir didmeninei prekybai Nyderlanduose leidžiama netaikyti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/25/ES dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/17/EB (OL L 12, 2018 1 17, p. 53).

(22) Atsižvelgiant į įrenginio pajėgumą, pagal antrąją paramos schemą fiksuoto dydžio parama skirstoma konkurencingos procedūros tvarka.

(23) Šią paramos schemą buvo galima taikyti elektrinėms, kurių įrengtoji galia 464 MW, skatinimo laikotarpis – 12 metų nuo leidimo gaminti elektros energiją išdavimo dienos, o mokėjimai bus vykdomi iki 2029 m.

(24) 2019 m. gegužės 1 d. įsigaliojo **trečioji** Komisijos patvirtinta ([12]) paramos schema. Pagrindiniai trečiosios schemos elementai: tiekimo į tinklą pirmumo teisė; supirkimas grindžiamas kainos priedu, nustatomu konkurso tvarka (nemokant už laikotarpį, jei šešias valandas ar daugiau kaina yra lygi nuliui arba mažesnė už nulį; nemokant už kiekį, pagamintą viršijant konkurso tvarka paskirtą elektros energijos kiekį); atleidimas nuo balansavimo atsakomybės ne didesniems nei 500 KW įrenginiams ir bandomiesiems projektams.

(25) Pagal trečiąją paramos schemą priedais pagrįsta parama turi būti nustatoma konkurencingos procedūros, kurioje galima dalyvauti dėl visų rūšių įrenginių, neatsižvelgiant į dydį ar technologiją, tvarka.

(26) Skatinimo pagal trečiąją paramos schemą apimtis yra apie 2,9 TWh, o skatinimo laikotarpis galioja 12 metų nuo leidimo gaminti elektros energiją išdavimo dienos.

(27) Prašymo teikėjas teigia, kad trečioji paramos schema, taikoma iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių Lietuvoje pagamintai elektros energijai, yra panaši į atitinkamas Nyderlanduose priimtas priemones. Todėl tuo būtų galima pagrįsti vienos produkto rinkos, sudarytos iš elektros energijos, pagamintos iš įprastinių energijos išteklių, ir elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, apibrėžimą. Vis dėlto Komisija pažymi, kad trečioji schema pradėta taikyti visai neseniai.

(28) Lietuvos valdžios institucijos teigia, kad gamyba ir didmeninė prekyba turėtų būti apibrėžiamos kaip viena rinka, nepriklausomai nuo išteklių, iš kurių pagaminta elektros energija. Kita vertus, jei reikėtų apibrėžti dvi rinkas, Lietuvos valdžios institucijos siūlo jas atskirti taip: iš įprastinių energijos išteklių ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ([13]) pagamintos elektros energijos rinka, išskyrus iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintos elektros energijos, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, rinka.

(29) Pagal trečiąją paramos schemą pagamintai elektros energijai skiriama priedais pagrįsta parama, nustatoma konkurencingos procedūros, kurioje galima dalyvauti dėl visų rūšių įrenginių, neatsižvelgiant į dydį ar technologiją, tvarka. Paramos laikotarpis vienam įrenginiui yra 12 metų. Paramos gavėjai gauna didžiausią priedą, nustatomą kaip didžiausios kainos (ekonomiškai efektyviausios AEI elektros energijos technologijos Lietuvoje – sausumoje pastatytų vėjo elektrinių) ir referencinės kainos skirtumas. 2019 m. balandžio mėn. Komisija Sprendimu C(2019) 3122 ([14]) nustatė, kad schemos finansinė parama yra suderinama su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą.

(30) Pagal trečiąją paramos schemą pagamintai elektros energijai skiriama priedais pagrįsta parama, nustatoma konkurencingos procedūros tvarka. Ši padėtis smarkiai skiriasi nuo padėties, kai už elektros energiją, pagamintą iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, yra mokama teisės aktuose nustatyta tvarka, nepriklausomai nuo rinkos sąlygų.

(31) Atsižvelgiant į minėtus Lietuvos elektros energijos rinkos ypatumus, siekiant įvertinti Direktyvos 2014/25/ES 34 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas ir nedarant poveikio konkurencijos teisei ir valstybės pagalbos taisyklėms, atitinkama produkto rinka apibrėžiama kaip elektros energijos, pagamintos iš įprastinių energijos išteklių ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, išskyrus iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, gamybos ir didmeninės prekybos rinka.

(32) Kalbant apie pirmąją ir antrąją paramos schemas, pagal jas elektros energijos gamintojams už jų pagamintą elektros energiją taikomas fiksuotas tarifas, nepriklausomai nuo rinkos sąlygų.

(33) Jie atleidžiami nuo balansavimo atsakomybės; balansavimo atsakomybė tenka perdavimo arba skirstomųjų tinklų operatoriui, priklausomai nuo to, prie kurio tinklo yra prijungtas gamintojas.

(34) Jiems kompensuojamos elektros energijos gamybos įrenginių prijungimo išlaidos. Prijungiant gamintojų įrenginius prie elektros tinklo jiems buvo kompensuojama dalis elektros tinklų operatoriaus patirtų prijungimo išlaidų.

([12]) 2019 m. balandžio 23 d. sprendimas dėl valstybės pagalbos SA.50199 (2019/N) dėl Lietuvos paramos elektrinėms, gaminančioms elektros energiją iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių.

([13])

([14]) [2020 m. balandžio ... d. Komisijos sprendimas C(2019) 3122 dėl Lietuvos paramos elektrinėms, gaminančioms elektros energiją iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių.]

(35) Jie turi teisę į privalomą pagamintos elektros energijos supirkimą. Gamintojai gali parduoti savo pagamintą elektros energiją rinkoje, tačiau, jei jie pasirenka to nedaryti, jie turi teisę visą pagamintą ir į elektros tinklą patiektą elektros energiją parduoti paskirtajai įmonei, kai elektros energijos gamybos įrenginiai prijungti prie perdavimo tinklo, arba skirstomųjų tinklų operatoriui, aptarnaujančiam daugiau kaip 100 000 vartotojų, kai gamintojų elektros energijos gamybos įrenginiai yra prijungti prie skirstomųjų tinklų.

(36) Jiems taikoma tiekimo į tinklą pirmumo teisė. Pagal ją elektros tinklų operatorius turi visą gamintojo pasiūlytos elektros energijos kiekį pirmumo teise iš gamintojo priimti, perduoti arba paskirstyti skaidriais ir nediskriminaciniais tarifais ir ši pirmumo teisė gamintojui užtikrinama visų kitų elektros energijos gamintojų iš ne AEI pagamintos elektros energijos atžvilgiu.

(37) Todėl iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagaminta elektros energija, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, sudaro atskirą rinką.

3.2.2. *Geografinės rinkos apibrėžimas*

(38) 2012 m. Lietuva prisijungė prie prekybos energija biržos „Nord Pool“, taigi Lietuvos elektros energijos gamintojai konkuravo dėl galimybių parduoti savo pagamintą elektros energiją tiekėjams rinkoje. 2013 m. Lietuvos elektros energijos sistema jau buvo prijungta prie kitų valstybių narių, pavyzdžiui, Latvijos, o nuo 2015 m. gruodžio mėn. – taip pat Švedijos ir Lenkijos, sistemų. Vis dėlto Lietuva tebėra viena bendra prekybos zona.

(39) Prašymo teikėjas teigia, kad prašymas susijęs su veikla Lietuvos teritorijoje.

(40) Įgyvendinimo sprendimuose 2012/218/ES ir (ES) 2018/71 dėl elektros energijos rinkų Komisija laikėsi nuomonės, kad rinkos geografinė aprėptis yra nacionalinė.

(41) Kadangi nėra požymių, kad geografinės rinkos aprėptis būtų kitokia, atlikdama vertinimą pagal šį sprendimą ir nedarydama poveikio konkurencijos teisei ir valstybės pagalbos taisyklėms, Komisija mano, kad elektros energijos gamybos ir didmeninės prekybos, tiek kalbant apie gaminamą iš įprastinių energijos išteklių, tiek apie gaminamą iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių (taikant visas schemas), rinkos geografinė aprėptis yra Lietuvos teritorija.

3.2.3. *Rinkos analizė*

(42) Svarbu paminėti, kad Lietuvos elektros energijos gamybos ir didmeninės prekybos rinkose viešųjų pirkimų taisyklės taikomos ne visiems rinkos dalyviams. Todėl įmonės, kurioms tos taisyklės netaikomos, veikdamos tose rinkose paprastai gali daryti konkurencinį spaudimą rinkos dalyviams, kuriems taikomos viešųjų pirkimų taisyklės. Lietuvos valdžios institucijos teigia, kad prašyme nurodytose rinkose, be prašymo teikėjo, viešųjų pirkimų taisyklės taikomos šiems subjektams: UAB „Vilniaus energija“, AB „Panevėžio energija“, VšĮ „Alantos technologijos ir verslo mokykla“, AB „Vilniaus šilumos tinklai“, AB „Klaipėdos energija“ ir AB „Šiaulių energija“.

3.2.3.1. Elektros energijos gamyba iš įprastinių energijos išteklių ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, ir didmeninė prekyba ja, išskyrus elektros energiją, pagamintą iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos

(43) Įgyvendinimo sprendimuose 2012/218/ES ir 2012/539/ES dėl gamybos ir didmeninės prekybos rinkos Komisija laikėsi nuomonės, kad svarbi yra bendra trijų didžiausių įmonių rinkos dalis. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad ne visiems rinkos dalyviams yra taikomos viešųjų pirkimų taisyklės, atliekant analizę daugiausia dėmesio skiriama atskirų rinkos dalyvių, kuriems taikomos viešųjų pirkimų taisyklės, padėčiai rinkoje ir konkurenciniam spaudimui. Svarbiomis gali būti laikomos ir kitos koncentracijos vertinimo priemonės.

(44) Lietuvos elektros energijos gamybos rinkoje, remiantis Lietuvos valdžios institucijų 2020 m. kovo 5 d. atsakymu į Komisijos 2020 m. sausio 30 d. prašymą pateikti informaciją, prašymo teikėjas yra didžiausias rinkos dalyvis, o jo rinkos dalis 2015–2019 m. svyravo nuo didžiausios (60,8 %) 2018 m. iki mažiausios (53,9 %) 2019 m. Antroji pagal dydį rinkos dalyvė yra AB ACHEMA, kuri per tą patį laikotarpį sugebėjo padidinti savo rinkos dalį nuo 10,3 % 2015 m. iki 23 % 2019 m. Kitų dviejų didelių rinkos dalyvių rinkos dalys yra po 5–10 %. Komisija pažymi, kad, be pareiškėjo, kitiems dideliems aktyviems rinkos dalyviams viešųjų pirkimų taisyklės netaikomos. Šios taisyklės taikomos UAB „Vilniaus energija“, tačiau ji susijusioje rinkoje nebėra aktyvi nuo 2016 m.

(45) Remiantis nacionalinės teisės aktais, didmeninės prekybos elektros energija rinką sudaro prekyba energijos biržoje, prekyba dvišaliais susitarimais ir prekyba balansavimo ir reguliavimo energija.

(46) Remiantis prašymo teikėjo 2019 m. gegužės 17 d. atsakymo į Komisijos 2019 m. gegužės 3 d. prašymą pateikti informaciją 14 lentele, daugiau nei 75 % viso elektros energijos kiekio, kuriuo prekiaujama Lietuvoje, parduodama per energijos biržą „Nord Pool“. „Nord Pool“ yra didžiausia Europos energijos birža. Per ją prekiaujama energija visoje Europoje. „Nord Pool“ teikia kitos paros ir einamosios paros prekybos paslaugas, tarpuskaitos ir atsiskaitymo paslaugas, su duomenimis ir atitiktimi susijusias bei konsultacijų paslaugas. „Nord Pool“ valdo prekybos energija rinkas Norvegijoje, Danijoje, Švedijoje, Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Vokietijoje, Nyderlanduose, Belgijoje, Austrijoje, Liuksemburge, Prancūzijoje ir Jungtinėje Karalystėje. 2019 m. bendra „Nord Pool“ parduotos energijos apyvarta buvo 494 TWh, t. y. daugiau nei 90 % viso Šiaurės ir Baltijos šalių rinkoje suvartojamo energijos kiekio.

(47) Didmeninės rinkos likvidumas yra svarbus konkurencijos rodiklis, nes pakankamo atitinkamų didmeninių produktų (pvz., bazinės apkrovos, pikinės apkrovos, skirtingų laikotarpių valandinių blokų) kiekio pasiūla ir paklausa sudaro prekiautojams ir tiekėjams sąlygas apsirūpinti produktais ir riboti riziką.

(48) „Nord Pool“ didmeninės rinkos likvidumo lygis patvirtina išvadą, kad Lietuvos gamybos ir didmeninėje rinkoje veikiantys perkantieji subjektai yra veikiami konkurencijos.

(49) Sujungimo pajėgumo pakanka, kad būtų galima importuoti į Lietuvą ar eksportuoti iš jos didelį energijos kiekį. Be to, Lietuva dalyvauja „Nord Pool“ energijos biržoje, kurioje konkuruoja ne vienas elektros energijos gamintojas iš šalių dalyvių (Norvegijos, Švedijos, Suomijos, Danijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos). Didelė dalis Lietuvos elektros energijos importuojama iš Rusijos ir Baltarusijos.

(50) Tikėtina, kad didesnis Lietuvos ir kitų šalių sujungimo pajėgumas teigiamai paveikė konkurenciją Lietuvos elektros energijos gamybos rinkoje.

(51) Prašyme teigiama, kad 2018 m. importu buvo tenkinama 80 % Lietuvos elektros energijos paklausos. Grynasis importas padidėjo nuo 7208 TWh 2015 m. iki 9632 TWh 2018 m., o Lietuvoje pagamintos elektros energijos kiekis sumažėjo nuo 4598 TWh iki 3220 TWh. Prašymo teikėjas aiškina, kad bendrosios įrengtosios galios Lietuvoje pakaktų paklausai patenkinti, tačiau importuojama elektros energija yra pigesnė nei pagaminta vietoje. Todėl kai kurie įrenginiai buvo sustabdyti ir laikomi kaip rezerviniai pajėgumai.

(52) Importo mastas Lietuvos rinkoje leidžia daryti išvadą, kad elektros energijos gamybos iš įprastinių energijos išteklių ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, išskyrus iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, Lietuvos rinkoje veikiantys perkantieji subjektai yra veikiami konkurencijos.

3.2.3.2. Iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintos elektros energijos, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, gamyba ir didmeninė prekyba

(53) Remdamasi paramos schemų ypatumais Komisija pažymi, kad pirmoji ir antroji paramos schemos yra panašios į schemas, nagrinėtas įgyvendinimo sprendimuose 2012/218/ES ir 2012/539/ES dėl Italijos ir Vokietijos. Abiem šiais atvejais Komisija išskyrė ypač svarbius konkrečius ypatumus. Pirma, iš AEI pagamintai elektros energijai taikoma pirmumo teisė prijungiant prie tinklo ir, palyginti su elektros energijai iš įprastinių energijos išteklių, tiekiant į bendrą tinklą – tai reiškia, kad ji iš esmės nepriklauso nuo paklausos. Antra, gamyba ir tiekimas visiškai nepriklauso nuo kainų, nes elektros energijos iš AEI gamintojai turi teisę į teisės aktuose nustatytą mokėjimą.

(54) Remdamasi Lietuvos pirmosios ir antrosios schemų ypatumų panašumu į elektros energijos iš AEI gamybą, nagrinėtą 2012 m. sprendimuose, Komisija daro išvadą, kad ši veikla nėra veikiama konkurencijos.

4. **IŠVADOS**

(55) Atžvelgiant į išnagrinėtus veiksnius, turėtų būti laikoma, kad Direktyvos 2014/25/ES 34 straipsnyje nustatyta tiesioginio konkurencijos poveikio sąlyga yra įvykdyta, kalbant apie iš įprastinių energijos išteklių ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintos elektros energijos, išskyrus iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją, kuriai Lietuvoje taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, gamybą ir didmeninę prekybą.

(56) Be to, kadangi laikoma, kad patekimo į rinką be apribojimų sąlyga yra įvykdyta, Direktyva 2014/25/ES neturėtų būti taikoma, kai perkantieji subjektai skiria sutartis, kuriomis siekiama sudaryti sąlygas Lietuvoje vykdyti elektros energijos gamybą iš įprastinių energijos išteklių ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir didmeninę prekybą, išskyrus iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, arba kai jie rengia projekto konkursus dėl šios veiklos toje geografinėje teritorijoje.

(57) Atžvelgiant į išnagrinėtus veiksnius, turėtų būti laikoma, kad Direktyvos 2014/25/ES 34 straipsnyje nustatyta tiesioginio konkurencijos poveikio sąlyga nėra įvykdyta, kalbant apie iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintos elektros energijos, kuriai Lietuvoje taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, gamybą ir didmeninę prekybą. Atitinkamai Direktyva 2014/25/ES turėtų būti toliau taikoma, kai perkantieji subjektai skiria sutartis, kuriomis siekiama sudaryti sąlygas Lietuvoje vykdyti šią veiklą ir kai jie rengia projekto konkursus dėl šios veiklos toje geografinėje teritorijoje.

(58) Kadangi elektros energijos gamybai iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių taikant pirmąją ir antrąją paramos schemas toliau turėtų būti taikoma Direktyva 2014/25/ES, primenama, kad kelių rūšių veiklą apimančios pirkimų sutartys turi būti vertinamos pagal tos direktyvos 6 straipsnį. Tai reiškia, kad, kai perkantysis subjektas rengia mišrius pirkimus, t. y. pirkimus, kuriais siekiama paremti ir veiklą, kuriai netaikoma Direktyva 2014/25/ES, ir veiklą, kuriai ji taikoma, turi būti atsižvelgiama į pagrindinę veiklą, dėl kurios visų pirma siekiama sudaryti sutartį. Vykdant tokius mišrius pirkimus, kurių pagrindinis tikslas – remti tą veiklą, kuriai netaikoma išimtis, turi būti taikomos Direktyvos 2014/25/ES nuostatos. Jei neįmanoma objektyviai nustatyti, dėl kurios veiklos sutartis yra iš esmės sudaroma, ji turi būti skiriama pagal Direktyvos 2014/25/ES 6 straipsnio 3 dalyje nustatytas taisykles.

(59) Primenama, jog Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/23/ES ([15]) dėl koncesijos sutarčių suteikimo 16 straipsnyje nustatyta, kad ta direktyva netaikoma perkančiųjų subjektų suteikiamoms koncesijoms, kai dėl valstybės narės, kurioje koncesija turi būti vykdoma, pagal Direktyvos 2014/25/ES 35 straipsnį nustatyta, kad ta veikla pagal tos direktyvos 34 straipsnį yra tiesiogiai veikiama konkurencijos. Kadangi padaryta išvada, kad elektros energijos gamybos iš įprastinių energijos išteklių ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, išskyrus iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, ir didmeninės prekybos ja veikla yra veikiama konkurencijos, koncesijos sutartims, sudaromoms siekiant sudaryti sąlygas vykdyti šią veiklą Lietuvoje, Direktyva 2014/23/ES taikoma nebus.

(60) Šis sprendimas pagrįstas teisine ir faktine padėtimi nuo 2019 m. balandžio mėn. iki 2020 m. gegužės mėn., kaip matyti iš prašymo teikėjo ir Lietuvos valdžios institucijų pateiktos ir viešai prieinamos informacijos. Sprendimas gali būti peržiūrėtas, jeigu teisinė ar faktinė padėtis iš esmės pasikeistų ir dėl to Direktyvos 2014/25/ES 34 straipsnio taikymo sąlygos būtų nebevykdomos,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

1 straipsnis

Direktyva 2014/25/ES netaikoma perkančiųjų subjektų skiriamoms sutartims, kuriomis siekiama sudaryti sąlygas Lietuvoje vykdyti elektros energijos iš įprastinių energijos išteklių ir iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamybą ir didmeninę prekybą, išskyrus iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintos elektros energijos, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, gamybą ir didmeninę prekybą.

2 straipsnis

Direktyva 2014/25/ES toliau taikoma perkančiųjų subjektų skiriamoms sutartims, kuriomis siekiama sudaryti sąlygas Lietuvoje vykdyti elektros energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, kuriai taikomos pirmoji ir antroji paramos schemos, gamybą ir didmeninę prekybą.

([15]) 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo (OL L 94, 2014 3 28, p. 1).

3 straipsnis

Šis sprendimas skirtas Lietuvos Respublikai.

Priimta Briuselyje 2020 m. liepos 28 d.

Komisijos vardu
Thierry BRETON
Komisijos narys